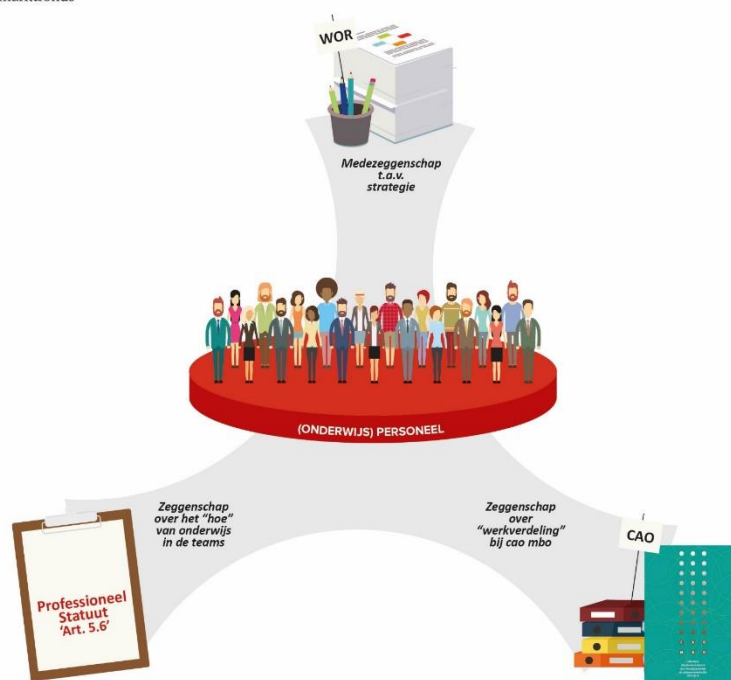
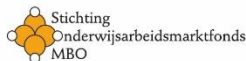

Professionele ruimte en het Professioneel statuut

In 2009 hebben sociale partners in het mbo (MBO Raad en vakbonden) een Professioneel statuut mbo afgesloten om de professionele ruimte van onderwijsgeevenden (docenten, maar ook instructeurs) te erkennen en te borgen. De aanleiding voor het sluiten van dit Professioneel statuut was enerzijds gelegen in de opdracht vanuit het toenmalige Convenant Actieplan Leerkracht van Nederland om de professionele ruimte van docenten te verankeren. Anderzijds was de aanleiding dat in de mbo-sector vanaf 2010 een stelsel van gedeelde medezeggenschap werd ingevoerd. Dat betekent dat de medezeggenschap van personeel voortaan gereguleerd zou worden door de Wet op de ondernemingsraden (WOR). De afspraken in het Professioneel statuut mbo vormen daarmee een samenhangend geheel met de bevoegdheden van personeel op grond van de WOR, alsook met de afspraken die gemaakt zijn door sociale partners in de cao mbo. Medezeggenschap en zeggenschap van onderwijsgeevenden in het mbo zijn aldus erkend en geborgd binnen onderstaande driehoek.

Wat regelt het Professioneel statuut mbo?

In het Professioneel statuut mbo is vastgelegd dat het bevoegd gezag de professionele autonomie en verantwoordelijkheden van de onderwijsgevende erkent. Sociale partners hebben daarbij onderkend dat de basis organisatorische eenheid binnen het mbo het onderwijsteam is. Binnen het onderwijsteam wordt het onderwijs vormgegeven. Dit betekent dat onderwijsgevendenden hun professionele ruimte dan ook uitoefenen binnen de context van het onderwijsteam.

“De medewerker stelt zich in het team waarbinnen hij werkzaam is collegiaal op. Voor medewerkers die betrokken zijn bij het directe onderwijsproces geldt dat onderwijs geven in hoge mate teamwerk is. Hierbij wordt erkend dat deze ruimte voor samenwerking beperkingen oplegt aan de individuele invulling van het zelfstandig handelen.”

“Het bevoegd gezag (College van bestuur, werkgever) erkent met de ondertekening van het professioneel statuut de professionele autonomie en verantwoordelijkheid van de medewerker en het recht om – binnen wettelijke, organisatorische en professionele kaders – zelfstandig en in collegiale samenspraak – beslissingen te nemen over de beroepsuitoefening.”

“Bij een goede uitoefening van de zeggenschap vindt binnen ieder onderwijsteam in collegiaal verband besluitvorming plaats over de uitvoering van het onderwijs. Het onderwijsteam is in eerste instantie verantwoordelijk voor het onderwijsproces en bepaalt de didactische-pedagogische aanpak en lesmethoden binnen de wettelijke eisen en binnen de door de instelling in overleg met de OR vastgestelde kaders. Dit is het “hoe” van het onderwijs.”

Professionele ruimte op grond van het Professioneel statuut mbo houdt in dat onderwijsgevendenden de ruimte hebben om zelfstandig en collegiaal binnen het onderwijsteam te beslissen over zaken die de beroepsuitoefening, dus de uitvoering van het onderwijs betreffen. De onderwijsgevendenden in het onderwijsteam zijn verantwoordelijk voor het onderwijsproces en hebben de ruimte om de pedagogisch-didactische aanpak en de lesmethoden te bepalen. Daarbij handelt het onderwijsteam binnen de wettelijke, financiële en beleidsmatige kaders van de mbo-school. Op het niveau van de school kunnen aldus een aantal strategische beleidsmatige keuzes worden gemaakt die de professionele ruimte van de onderwijsgevendenden in de teams nader definiëren. Het onderwijsteam legt daarbij verantwoording af via de managementlijn teneinde de door de wetgever bij het bevoegd gezag gelegde eindverantwoordelijkheid voor de kwaliteit van onderwijs inhoud te kunnen geven.

Om de betrokkenheid van onderwijsgevendenden bij het vaststellen van de strategische beleidsmatige kaders op terreinen waarop de beroepsuitoefening betrekking heeft te waarborgen, zijn in het Professioneel statuut een aantal aanvullende bevoegdheden toegekend aan de ondernemingsraad. Zo heeft de ondernemingsraad op grond van het Professioneel statuut een adviesrecht ten aanzien van het meerjarig financieel beleid en instemmingsrecht op het formatiebeleid. De ondernemingsraad dient daarbij te waarborgen dat onderwijsgevendenden waarvoor de besluitvorming gevolgen heeft worden betrokken bij de voorbereiding van adviezen.

Professionele ruimte hangt voorts samen met de ruimte voor de onderwijsgevende om zich te kunnen en blijven ontwikkelen. In het Professioneel statuut is dan ook vastgelegd dat de organisatie ruimte dient te scheppen voor medewerkers om hun professioneel handelen te optimaliseren. Ook van de medewerker wordt in dit opzicht een investering verwacht, door het op peil houden van zijn vakbekwaamheid en door een actieve deelname aan het werkoverleg.

Regeling werkoverleg

Om ook op het niveau van de school invulling te geven aan de zeggenschap van de docent is in het Professioneel statuut voorgeschreven dat op iedere mbo-school een regeling voor werkoverleg wordt vastgesteld. Daarin moet ten minste worden opgenomen dat binnen de geldende kaders over alle aangelegenheden betreffende de didactisch-pedagogische aanpak en lesmethoden in het werkoverleg van het onderwijsteam besluitvorming plaatsvindt. De ondernemingsraad heeft een instemmingsrecht op de regeling voor het werkoverleg.

Wat regelt de cao mbo?

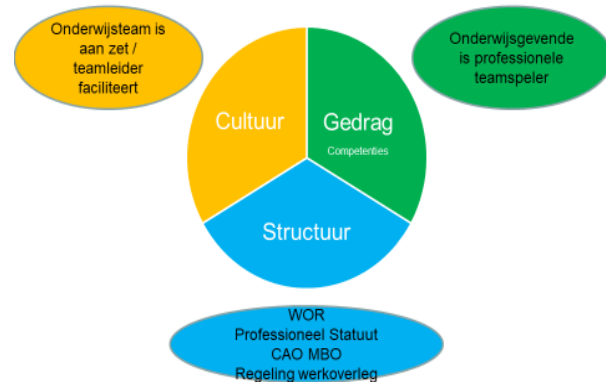
Het Professioneel statuut mbo is als bijlage opgenomen in de cao mbo. Dit betekent dat de medewerker rechten en plichten kan ontleen aan de bepalingen uit het Professioneel statuut gelijk aan overige cao-bepalingen. Daarnaast bevat de cao mbo, naast de bepalingen in het Professioneel statuut ook eigen bepalingen die de professionele ruimte van de docent borgen.

De cao mbo biedt onderwijsgevendende ruimte waar het gaat om het verdelen van werkzaamheden die voortvloeien uit het onderwijsprogramma, nadat het onderwijsteam dat programma heeft vormgegeven. Niet de leidinggevende van het onderwijsteam, maar de onderwijsgevendende zelf zijn in eerste instantie aan zet om met elkaar, met inachtneming van een ieders individuele capaciteiten, belastbaarheid en inzetbaarheid, de werkzaamheden die voortvloeien uit het onderwijsprogramma te wegen en te verdelen. Om de in het Professioneel statuut gemaakte afspraken beter tot hun recht te laten komen hebben sociale partners in de cao mbo 2014-2015 een aantal maatregelen genomen. Onder andere door in de cao mbo een algemeen inzetbaarheidskader op te nemen hebben cao-partijen geborgd dat onderwijsgevendende ook daadwerkelijk tijd en ruimte hebben om hun professionele ruimte in te vullen. Zo heeft iedere docent op grond van het inzetbaarheidskader 459 uur per jaar om te besteden aan werkzaamheden die verband houden met de organisatie en ontwikkeling van het onderwijs, waaronder professionalisering en het voeren van werkoverleg.

Om te komen tot professionele ruimte van onderwijsgeevenden in de teams draait het immers om meer dan alleen het vastleggen van deze ruimte in regels en documenten. De structuur, waarin professionele ruimte is vastgelegd, is in het mbo prima op orde. De uitdaging is vooral gelegen in het optimaliseren van professionele ruimte via de aspecten "cultuur" en "gedrag". Het voeren van een professionele dialoog binnen onderwijsteams speelt daarbij een cruciale rol.

Professionele ruimte: teams aan zet

En verder?

Sociale partners in het mbo hebben sinds het afsluiten van het Professioneel statuut in 2009 niet stilgezeten waar het gaat om het implementeren en stimuleren van professionele ruimte van onderwijsgeevenden in het mbo. Naast de cao-afspraken die in 2014-2015 door sociale partners zijn gemaakt ter bevordering van de zeggenschap en medezeggenschap van docenten, hebben MBO Raad en vakbonden professionele ruimte gemaakt tot speerpunt van de Stichting onderwijsarbeidsmarktplatform mbo (SOM), waarin zij gezamenlijk optrekken. De SOM heeft in de afgelopen jaren vele activiteiten ondernomen om professionele ruimte van onderwijsgeevenden onder de aandacht te brengen. Er zijn bijeenkomsten georganiseerd en er is aan kennisdeling gedaan, en niet in de laatste plaats heeft de SOM een grote bijdrage kunnen leveren aan het versterken van de professionele dialoog binnen onderwijsteams door het verstrekken van subsidies voor projecten van mbo-scholen op dit vlak.

